

apartado plantea el monumento epigráfico como documento privilegiado para el estudio de los mitos y los ritos vinculados a la muerte.

Un comentario al libro *Iscrizioni funerarie Romane*, de Lidia Storoni Mazzolani es el objeto del décimo capítulo con el sugestivo título de «Poemas de saborear».

Cierra el libro el estudio de tres esgrafiados, o «grafitti», que nos introducen en lo cotidiano y en el uso de escribir no monumental, utilitario, que refeja como ninguno la espontaneidad antigua.

En suma, nos hallamos ante una iluminadora recopilación que hace honor, casi

con soltura periodística, a la epigrafía romana portuguesa y que constituye un útil complemento para una iniciación a la epigrafía como disciplina universitaria. El lector curioso, salvando los inevitables tecnicismos y opiniones críticas bibliográficas, hallará también en este libro una información y unas observaciones claras en un tono ameno que le introducirá, de la mano de la epigrafía, en el mundo antiguo por obra de la maestría expositiva de José d'Encarnação.

Marc Mayer

Universitat de Barcelona

VILLALBA VARNEDA, Pere. 1998.

En el setè centenari de l'Arbor Scientiae de Ramon Llull: significat d'aquesta obra i edició crítica llatina.

Conferència pronunciada en el saló d'actes del Col·legi de Sant Francesc, en la festa del beat Ramon Llull, 27 de novembre de 1996. Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, núm. 26. Palma (Mallorca). 31 p.

El 1996 fou commemorat a la Ciutat de Mallorca el setè centenari de la composició, a Roma, de l'*Arbor scientiae* per Ramon Llull. El doctor Pere Villalba i Varneda, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona i autor de l'edició crítica del text llatí de la magna obra del Doctor Il·luminat, pronuncià amb aquest motiu al mallorquí Col·legi de Sant Francesc una conferència que ha estat recentment publicada (27 de novembre de 1998).

L'opuscle és obert amb un pròleg signat per Pere-Joan Llabrés i Martorell, director del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, el qual exposa les raons de la celebració i recorda, així mateix, el simpòsium internacional reunit a Friburg de Brisgòvia l'any 1997 a fi de tractar d'una manera monogràfica l'*Arbor scientiae* lul·lià. Llabrés recorda també que el professor Villalba treballa integrat al *Raimundus-Lullus-Institut* de la universitat friburguesa.

Al seu torn, Pere Villalba comença el parlament al·ludint a les activitats del *Raimundus-Lullus-Institut*, dedicat exclusivament a l'edició de les obres llatines del místic mallorquí, creat el 1956, que avui disposa de gairebé 3.000 microfilms de tots els manuscrits lul·lians llatins escampats per Europa.

Tot seguit, el professor Villalba contesta, amb mots del mateix Llull, tota una sèrie de preguntes sobre l'*Arbor scientiae*: ¿Quan fou escrit?, ¿on fou escrit?, ¿de què tracta?, ¿per què el va escriure el seu autor?, el moment psicològic de la seva composició, i s'atura sobretot a considerar el pròleg de l'obra, una «peça literària bellíssima, que es veu realçada encara més amb els continguts de la seva ànima enamorada del seu Amat». Finalment, exposa allò que és significat per aquest arbre.

Un segon apartat va dedicat a examinar el format material de l'*Arbor scientiae*: l'e-

ditor hi explica que l'obra no hauria pogut haver estat redactada en mig any sense la prèvia planificació d'un esquema ben detallat, n'estudia l'estructura —és a dir, l'arbre, amb la seva combinació septenària (arrels, tronc, branques, rams, fulles, flors i fruit)— i l'origen —la triple herència lul·liana: l'hebrea, la cristiana i la islàmica—, i acaba amb l'exposició raonada del significat de cada una de les set parts que comprèn l'arbre lul·lià, emprant també els mateixos mots de Ramon Llull.

Al capítol tercer, el doctor Villalba estudia els continguts de l'*Arbor scientiae*. Comença preguntant-se si es tracta d'una obra enciclopèdica, i afirma que l'autor vol construir amb ella un edifici filosòfic i teològic coherent i massís. Després examina el «pla d'estudis» lul·lià, tot afirmant que l'obra conté la doctrina teològica, filosòfica i científica del moment, que podria equivaler als tractats següents: La Natura, Home i Societat, Metafísica Cristiana, Ontologia Teològica i Instruments. I acaba fent una exposició del contingut d'aquests tractats.

Un darrer capítol és dedicat a presentar la transmissió de l'*Arbor scientiae*. Hi és exposat l'ordre cronològic dels manuscrits

(pertanyents als segles XIV, XV i XVI), l'estat de les edicions llatines, l'*stemma codicum* i el mètode crític emprat en l'edició. I l'autor acaba donant, com a tast de la seva propera edició, el primer paràgraf del pròleg de l'obra: «In desolatione et fletibus stetit Raimundus sub quadam arbore pulchra, et suam desolationem cantavit, ut modicum suum alleuiaret dolorem, quem habuit, quia negotium sanctum Iesu Christi et totius christianitatis publicam utilitatem in curia romana non potuit obtinere».

La publicació ressenyada consisteix en una exposició sintètica i entenedora de l'estat actual dels coneixements sobre l'*Arbor scientiae* lul·lià. Des d'aquí, doncs, mentre esperem poder veure ben aviat publicada l'edició crítica d'aquesta magna obra, felicitem el doctor Pere Villalba pels bons fruits que ha sabut treure de la seva pacient recerca, així com per la claredat amb què ha aconseguit d'exposar els coneixements adquirits sobre un tema tan ric i complex.

Jaume Medina

Universitat Autònoma de Barcelona
 Departament de Ciències de l'Antiguitat
 i de l'Edat Mitjana

MUNDÓ I MARCET, Anscari Manuel. 1998.

Semblança d'Oliba. Què ha estat el gran abat i bisbe per a Catalunya.

Barcelona: Centre Docent d'Ensenyament Superior Abat Oliba. 31 p.

L'any 1992 el professor Manuel Mundó lliurava, des de l'Institut d'Estudis Catalans, el *Diplomatari i Escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba*, obra que havia estat iniciada i duta en bona part a terme pel canonge vigatà Eduard Junyent i Subirà, i que no pogué veure la llum fins a uns quants anys després de la mort d'aquest. Era així com es trobava reunida per primera vegada tota l'obra escrita d'Oliba (? - 971 - Cuixà, Conflent 1046), «un dels més grans personatges de tota la història de Catalunya», tal

com afirma l'editor. Ja en aquest volum, Mundó dedicava un bon nombre de pàgines introductòries a parlar de la figura de l'abat bisbe, tot examinant les diverses activitats per ell desenrotllades al llarg d'una vida rica i plena, brillant de silencis i de tenacitats monacals, vessada en l'altruisme i projectada en la construcció d'un espai on anava creixent la nació catalana avui mil·lenària.

Ara el nostre admirat i estimat col·lega ens obsequia amb l'opuscle que ressenyem.